

КОВЧ В. В.

к. е. н., доцент
ПВНЗ «Хмельницький економічний університет»

**ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРОВЕДЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ
НА ТЕРИТОРІЇ ПОДІЛЬСЬКОГО, КАРПАТСЬКОГО
ТА ПІВДЕННО-ЗАХІДНОГО РЕГІОНІВ**

За умов формування в Україні інноваційної економіки виникає потреба приділення більшої уваги соціальній економічній політиці. Проте, в сучасних умовах господарювання наша держава перебуває у фінансово-економічній кризі й не має можливості утримувати створену раніше соціальну сферу, внаслідок чого послаблюються прояви соціальної політики як в державі загалом, так і в кожному окремому економічному районі. На сьогоднішній день в Україні так і не набула чинності нова, ефективна соціальна економічна політика, що може гарантувати відповідний соціальний рівень життя населення.

Ключові слова: соціальна економічна політика, соціальна сфера, соціально-економічний розвиток, держава, місцеві органи влади, суспільство, економічний регіон, населення, безробіття, заробітна плата, конкурентоспроможність, потенціал регіону.

КОВЧ В. В.

к. э. н., доцент
ЧВУЗ «Хмельницкий экономический университет»

**НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ ПРОВЕДЕНИЯ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ
ПОЛИТИКИ НА ТЕРРИТОРИИ ПОДОЛЬСКОГО, КАРПАТСКОГО
И ЮГО-ЗАПАДНОГО РЕГИОНОВ**

В условиях формирования в Украине инновационной экономики возникает потребность уделения большего внимания социальной экономической политике. Однако, в современных условиях хозяйствования, наше государство находится в финансово-экономическом кризисе и не имеет возможности содержать созданную ранее социальную сферу, в результате чего ослабляются проявления социальной политики как в государстве в целом, так и в каждом отдельном экономическом районе. На сегодняшний день в Украине так и не вступила в силу новая, эффективная социальная экономическая политика, что может гарантировать соответствующий социальный уровень жизни населения.

Ключевые слова: социальная экономическая политика, социальная сфера, социально-экономическое развитие, государство, местные органы власти, общество, экономический регион, население, безработица, заработная плата, конкурентоспособность, потенциал региона.

KOVCH V. V.

candidate of economical sciences, associate professor
Private Higher Educational Institution "Kmelnytskyi University of Economics"

**SOME ASPECTS OF SOCIAL ECONOMICAL POLICY IN PODILLYA, CARPATHIAN
AND SOUTH WEST REGIONS**

For terms of creating the innovative economy in Ukraine it is necessary to pay more attention to social economic politics. However, the modern management of our state is in a state of economic and financial crisis and does not have any possibilities to retain the social sphere created before, as a result of this, the displays of social politics become weaker in the state on the whole and in each separate economic district either. Nowadays, the new effective social economic politics has not purchased yet in Ukraine that can guarantee the appropriate social standard of living.

Keywords: social economic policy, social, socio-economic development of the state, local government, community, economic area, population, unemployment, wages, competitiveness, potential the potential of the region.

Odyia@i.ua

Постановка проблеми. Рівень розвитку економіки країни визначає потенціал, структура та якість соціальної політики. Сучасні умови вимагають дослідження таких

першочергових проблем, як ефективність та доцільність проведення соціальної економічної політики не тільки в державі загалом, але і на рівні її економічних регіонів. Висвітлення сильних та слабких сторін Подільського, Карпатського та Південно-Західного регіону, рівень економічного розвитку цих регіонів дозволяє оцінити соціальну політику держави за допомогою економічних індикаторів, які є кількісними характеристиками економічних явищ.

Мета – дослідити сучасний стан соціальної економічної політики Подільського економічного регіону та провести порівняльний аналіз з відповідними показниками Карпатського та Південно-Західного регіонів, визначити сильні та слабкі сторони, а також встановити потенціал та можливості майбутнього розвитку.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Необхідність дослідження соціальної економічної політики як одного з ключових елементів розвитку держави розглядається в працях таких зарубіжних та вітчизняних вчених: Т.М. Ганслі, П. Спікера, Ф. Вільямса, І.М. Попової, О.О. Якуби, С.І. Бандура, Т.А. Заєць, В. Новікова, Т. Кір'ян, В.І. Куценко, В.Г. Єременко, Е. Лібанової, Д. Богині, Д. Гнібіденко, А. Колот та ін. Проте в повній мірі не були розкриті аспекти соціальної економічної політики та території Подільського, Карпатського та Південно-Західного регіонів, що обумовлює проведення даного дослідження.

Виклад основного матеріалу. Теоретичні підстави В. Ойкена можуть служити певним орієнтиром у побудові концептуальних основ сучасної соціальної політики у Подільському регіоні. З його точки зору, діяльність держави необхідно акцентувати на політико-правових аспектах формування економічного простору, визначенні та закріпленні чітких правових рамок, що гарантують свободу дій господарюючих суб'єктів в рамках правового поля. Завдання економічного розвитку повинне вирішуватися за допомогою ринкових механізмів. Причому модель розвитку має характеризуватися масштабом соціальної складової, яка включає заходи щодо забезпечення зайнятості, подолання регіональних відмінностей у рівні доходів, створенні надійних трудових і соціальних гарантій та ін. [2].

Соціальна політика розглядається як взаємовідносини різних соціальних груп, в тому числі збереження та зміни соціального положення населення та складових його класу і прошарків суспільства. Соціальну політику варто розглядати як діяльність її основних суб'єктів, спрямовану на вирішення соціальних проблем в суспільстві, розвиток його соціальної сфери, створення умов для життя суспільства, забезпечення умов їх соціальних потреб, інтересів та гарантій, надання соціальних послуг [6, с. 42–44].

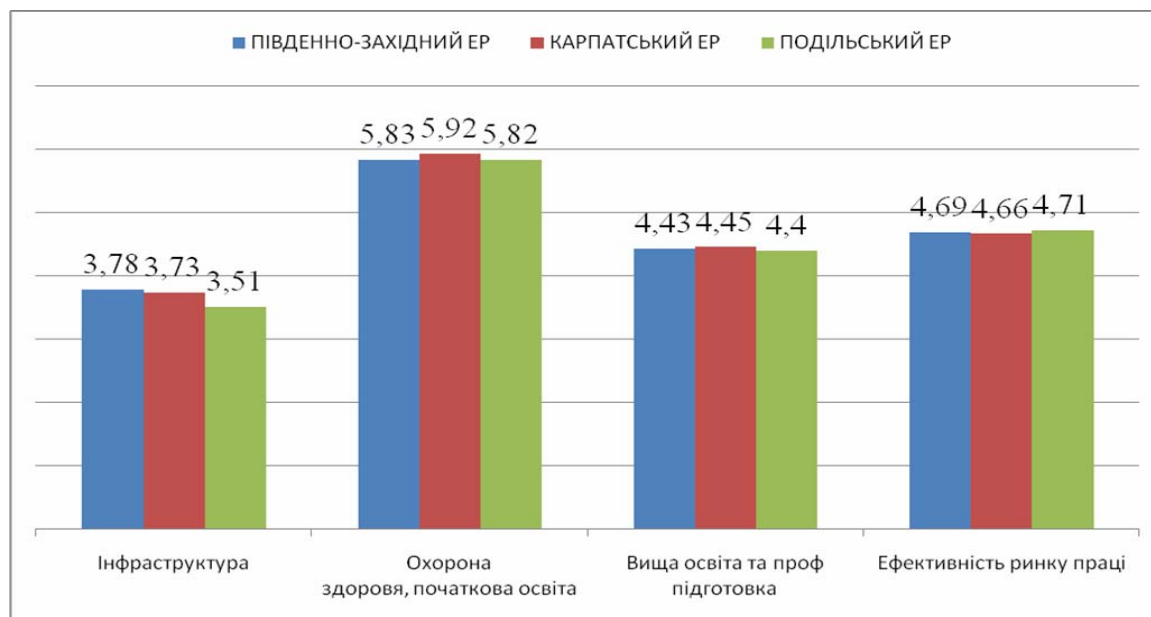
Сучасні умови розвитку України унеможливають проведення спонтанної соціальної політики на території її економічних районів. При проведенні політики соціального спрямування її суб'єкти проводять глибокий аналіз минулого досвіду, досліджують результати реалізованих проектів та соціальних інновацій для суспільства.

Системне управління якістю життя населення базується на показниках рівня життя населення, у якому відповідно до рекомендацій ООН зазначається рівень здоров'я населення, споживання, зайнятість, освіта, наявність житла, соціальних гарантій від держави та ін.

В Україні міжрегіональні нерівності можуть бути цілком допустимими, а подекуди бути повсякденним явищем та сприйматися як природні відмінності в умовах підприємництва і в способі життя населення. Позитивний ефект мають регіональні відмінності як неминучий динамічний фактор розвитку, коли одні регіони, розвиваючись випереджаючими темпами, виступають лідерами прогресивних змін в економіці та суспільному житті, вказуючи вектор діяльності для інших. Проте в сучасному економічному житті існують гострі регіональні нерівності, що носять соціально-економічний характер, в силах яких створити загрозу розвитку держави в цілому. Для наочності на рис. 1 наведено деякі показники Подільського, Карпатського та Південно-Західного регіонів.

Проведений порівняльний аналіз трьох сусідніх економічних районів засвідчує відносну рівність у проведенні соціальної політики. Проте варто відмітити, що Подільський регіон набрав саме менше балів по трьох з чотирьох наявних показниках і отримав загальну суму балів 18,44. Карпатський регіон тримає першість в двох позиціях та набирає згідно зі звітом про конкурентоспроможність України 18,76 балу. Щодо Південно-західного регіону,

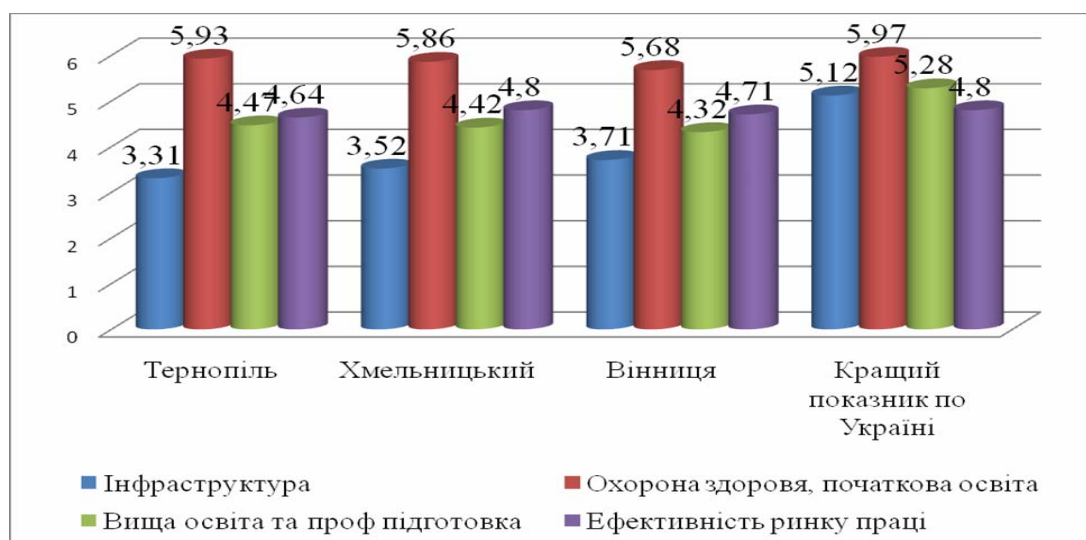
можна наголосити, що його позиція дещо неоднозначна, а загальна сума балів складає 18,73 балу.

Рис. 1. Бальна оцінка конкурентоспроможності окремих показників Подільського, Карпатського та Південно-Західного регіонів [1, с. 70–114]

Повною мірою вирішити всі наявні соціально-економічні регіональні проблеми неможливо. За своєю природою вони переходять у нову класифікацію, виникають принципово нові проблеми, що пов'язані з новим кроком у розвитку як країни, так і суспільства.

Вибір регіонів, яким уряд повинен надавати додаткову підтримку, спрямовуючи додаткові кошти на соціально-економічний розвиток – принципове питання сучасної державної регіональної політики. Характер регіональної політики тісно пов'язаний з питанням про межі соціальної відповідальності держави перед суспільством за рівень і умови життя, а з іншого боку спостерігається взаємозв'язок з економічними можливостями держави та критеріями, за якими вимірюється економічна ефективність в масштабах країни. Пропонуємо розглянути та порівняти показники Тернопільської, Хмельницької та Вінницької областей, що входять до складу Подільського регіону, відображені на рис. 2.

Рис. 2. Бальна оцінка конкурентоспроможності окремих показників Тернопільської, Хмельницької та Вінницької областей [1, с. 70–114]

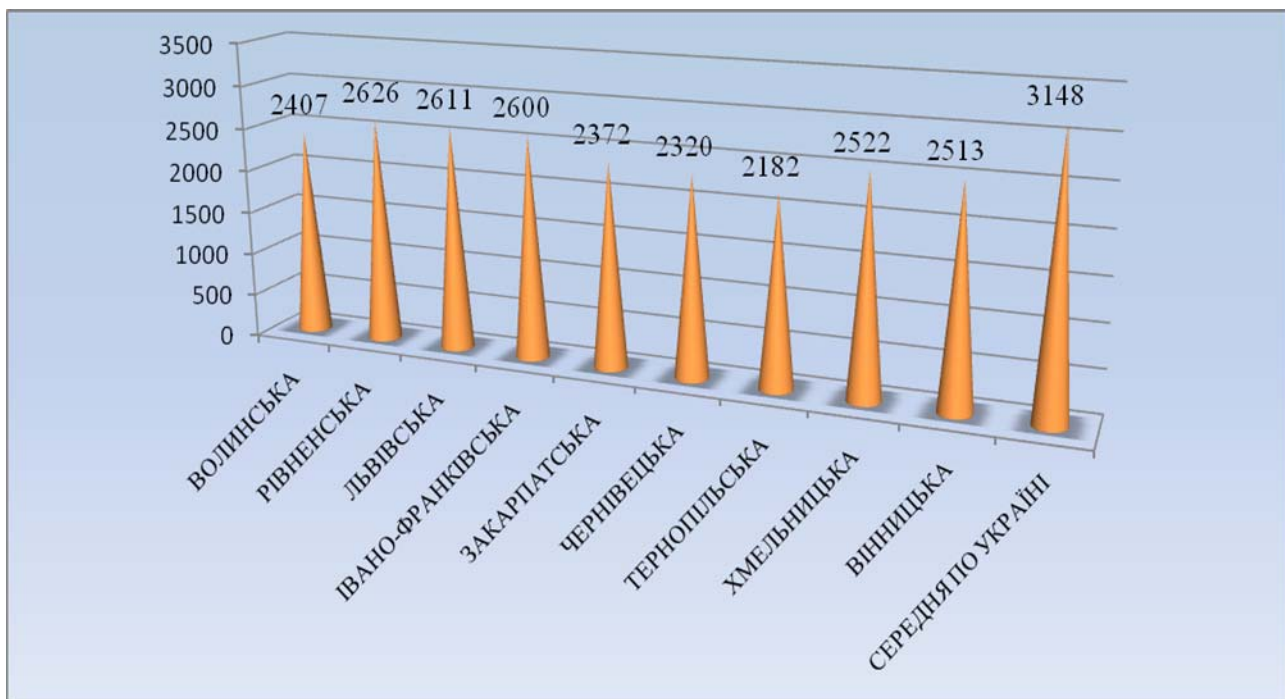
Розглядаючи в розрізі Подільський регіон, можна спостерігати деяку солідарність у набранні балів щодо кожних із показників. Найменш розвинутою виявилась у всіх трьох областях інфраструктура.

Тернопільська область набрала 3,31 балу в порівнянні з кращим показником по Україні, що становить 5,12 балу. Проте найбільшу увагу було приділено охороні здоров'я та початковій освіті – 5,93, що майже наздоганяє найкращий показник в країні – 5,97 балу. Відповідно до звіту про конкурентоспроможності регіонів України, Хмельницька область набрала найбільшу кількість балів по ефективності ринку праці, що відповідає кращому показнику в Україні.

В Подільському регіоні загальною кількістю балів серед областей розподіляються наступним чином:

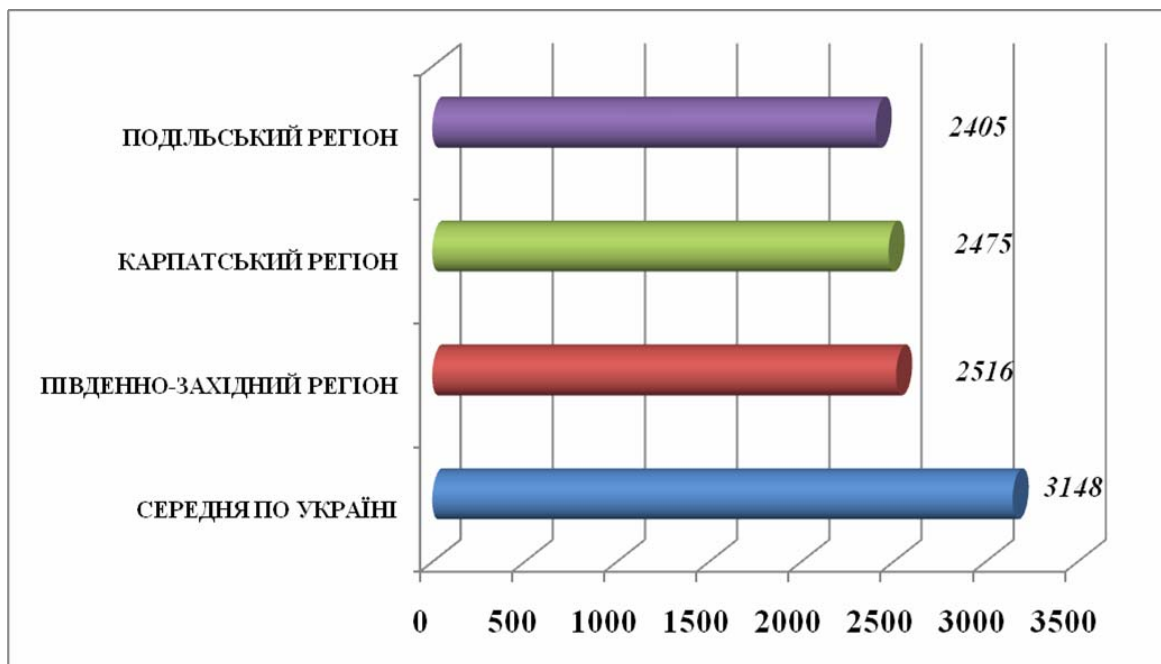
- Хмельницька область – 18,6
- Вінницька область – 18,42
- Тернопільська область – 18,35

Безробіття як чинник сформований в результаті транзитивних процесів становить серйозну проблему ефективною соціальною політикою, результатом якої виступає розшарування і диференціація суспільства. В Україні частка середнього класу залишається незначною. Останній виступає основним рушієм соціальних і політичних перетворень. Відповідно до цього пропонуємо розглянути рівень оплати праці штатних працівників у Подільському, Карпатському та Південно-Західному регіонах в розрізі по областях (див. рис. 3).

Рис. 3. Заробітна плата штатних працівників станом на січень 2014 р. у Подільському, Карпатському та Південно-Західному регіонах по областях (грн.)

Аналізуючи рис. 3 видно, що найнижчий показник рівня оплати праці знаходиться у Тернопільській області, а найвищий показник – у Рівненській області. У грошовому вираженні така різниця між ними становить 444 грн, проте навіть Рівненська область тримаючи лідируючі позиції досить сильно відстає від середнього показника оплати праці по Україні. Різниця становить понад 522 грн, а Тернопільська область, у свою чергу, відстає більше ніж на 966 грн. Як видно решта показників за трьома регіонами коливаються у відносній рівності, що дозволяє зробити припущення про наявність певного бар'єру заробітної плати на західній території України. Для кращої наочності дані показники були згруповані та відображені на рис. 4.

Рис. 4. Середня заробітна плата штатних працівників станом на січень 2014 р. у Подільському, Карпатському та Південно-Західному регіонах (грн.)

Як видно з рис. 4, різниця в рівні оплати праці штатних працівників по регіонах коливається межах 111 грн. Така несуттєва різниця не дає можливості виділити конкретний лідируючий регіон з кращими перспективами для задоволення потреб населення.

Головна мета як держави, так і місцевих органів влади повинна включати не тільки фіксацію соціальних явищ, а й проведення відповідного їх аналізу. Постає необхідність у встановленні причин та створенні відповідних прогнозів впливу соціальної економічної політики на території Подільського, Карпатського та Південно-Західного регіонів. Реалізація соціальної політики не може бути повноцінною, якщо поставлені цілі не досягнуті або виконані частково, якщо не знайшла місце реалізація конкретних управлінських рішень чи за умови, коли вони не конкретизуються, а зворотній зв'язок відсутній. Соціальна політика сьогодення повинна ґрунтуватися на широкому секторі прогресивних соціальних показників макроекономічних процесів. До складу таких соціальних показників варто віднести:

- склад оплати праці в розрізі за сферами діяльності, галузями та регіонами;
- наявність стимулу працівників до праці в розрізі за кожним напрямком діяльності;
- перепідготовка та перерозподіл працівників;
- наявність власних коштів на депозитних рахунках;
- наявні та додаткові джерела інвестування у розвиток соціальної сфери;
- наявні та потенційні кошти потенційних інвесторів;
- виокремлення прошарків населення, що потребують захисту від негативного впливу соціальних змін;
- створення ефективної структури споживчого кошика з реальними можливостями задоволення потреб суспільства;
- встановлення доцільного рівня мінімальної заробітної плати з врахуванням зростання поточного рівня цін;
- створення відповідних прогнозів та групування проблем пов'язаних з зміною чисельності населення по кожному з регіонів України окремо;
- розрахункова структура вартості житла, вартості комунальних послуг та охорони здоров'я.

Проведення ефективної соціальної політики повинно базуватися на врахуванні всіх тонкощів формування інноваційної економіки в Україні. Саме тому доцільно виділити в діяльності соціальних структур справжній та ефективний вплив на соціальне середовище

регіонів держави. Постає гостра необхідність в проведенні стимулювання та наданні безкоштовної підтримки найбільш сприятливим для суспільства та регіонів держави видам діяльності.

Умови соціальної нерівності потребують переосмислення сучасної соціальної політики та пошуку нових рішень з метою недопущення небажаних наслідків. Для цього необхідно залучитися підтримкою віх зацікавлених сторін: держави, приватного бізнесу та насамперед суспільства. З початком формування інноваційної економіки та появою перших змін, в нашій державі цілий перелік питань з забезпечення життєдіяльності суспільства ліг на плечі підприємцям. Мова йде про організацію та відповідність робочих місць, недоцільне встановлення, не зважаючи на офіційні рекомендації, розмірів оплати праці та надання пріоритетності розвитку окремих галузей економіки, що за своєю структурою має пряме відношення до розвитку людини та людського потенціалу на території певного регіону, а також регіональної соціальної політики в цілому.

Рівень зацікавленості приватного бізнесу в проведенні ефективної регіональної соціальної політики в більшості випадків залежить від рівнів залежності бізнесу від органів місцевої влади та в значно меншому ступені від взаємовідносин із суспільством. На сьогоднішній день фактичною причиною взаємодії приватного бізнесу та влади у сфері соціальної політики по кожному із регіонів держави є створення податкових стимулів, зі сторони держави та надання дотацій чи спонсорської допомоги на соціальний розвиток приналежної території зі сторони приватного бізнесу. Як правило подібним стосункам притаманні усні домовленості та вони наділені рекомендаційним характером.

При прийнятті рішень щодо розробки та реалізації регіональної політики центральні органи влади, згідно з Г. Кемероном, можуть вибирати з трьох альтернативних підходів:

- 1) взагалі не робити впливу на динаміку економічного розвитку регіонів;
- 2) несуттєво впливати на економічний розвиток регіонів шляхом стимулювання міграції робочої сили та інвестицій;
- 3) проводити інтенсивний вплив на економічний розвиток проблемних регіонів [7].

Ключовими принципами формування та реалізації, регіональної та соціальної політики в сучасному світі стає:

- обов'язкове надання державних послуг населенню на основі базових соціальних стандартів;
- соціальна справедливість і профілактика соціального забезпечення;
- врахування регіональних особливостей соціальних і демографічних процесів;
- демократизація системи регіонального управління, активізація участі місцевого самоврядування в соціально-економічному розвитку місцевих громад;
- відкритість регіонального соціуму, оцінка його розвитку з урахуванням впливу зовнішніх факторів;
- орієнтація на досягнення загально визнаних міжнародних соціальних стандартів;
- розвиток партнерських відносин у спільному вирішенні соціальних питань державними, муніципальними та громадськими організаціями [4, с. 451–453]

Висновки

Завдяки застосуванню нових міжнародних проектів та піднесенню власних стандартів, Україна отримує змогу внести кардинально нові стандарти якості життя, що спрямовані на врахування потреб пересічних громадян та вдосконалення соціальної політики держави. Наша держава має багато економічних проблем, які стають на перешкоді у вирішенні соціальних проблем Подільського регіону. Проте, як засвідчує проведений аналіз, набрана кількість балів суттєво не відрізняється від найближчих сусідів. Така ситуація говорить про наявні перспективи та можливість позитивних зрушень щодо соціально-економічної політики.

Ситуація, що складається в регіонах України, може суттєво відрізнитися одна від одної. Причинами може бути відмінність в рівнях розвитку соціальної відповідальності як населення, так і місцевих органів влади, а також наявність специфіки соціальних проблем та

можливість регіонів щодо їх вирішення. В довгостроковому плануванні найбільш перспективними стають регіони не ті, що наділені великою кількістю природних ресурсів чи наявними фінансовими ресурсами, а ті, що більш збалансовані в своєму соціальному потенціалі та можуть забезпечити досить високий рівень в задоволенні потреб суспільства.

Список використаних джерел

1. Звіт про конкурентоспроможність регіонів України 2013 : опубл. Фондом «Ефективне управління» за підтримки Всесвітнього економічного форуму [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.feg.org.ua/docs/FEG_report_2013_body_ukr_web.pdf
  2. Ойкен В. Основные принципы экономической политики / Ойкен В. – М., 1995.
  3. Ільчук Л.І. Соціальна політика в умовах поглиблення соціальної нерівності в Україні : [монографія] / Л.І. Ільчук, О.О. Давидюк, Ю.В. Кривобок/ – Херсон : Вид-во «ПП Вишемирський В.С.», 2010. – С. 376.
  4. Козлова О.А. Проблемы социально-экономического развития регионов. Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований / О.А. Козлова / Теоретические основания региональной социальной политики. Изд. Академии Естествознания. – 2013. – № 3–10. – С. 451–453.
  5. Лібанова Е.М. Стратегічні пріоритети соціальної політики України на початку ХХІ століття / Е.М. Лібанова // Демографія та соціальна економіка. – 2008. – № 1. – С. 9–22.
  6. Роли В.Д. Социальная защита: содержание понятия / В.Д. Роли // Человек и труд. – 2000. – № 11. – С. 42–44.
  7. Cameron G. New directions in federal economic development programs. Explorations in economic research. 1977. Vol. 4. № 3.
-